

(OM)VÄGAR TILL SCENKONSTEN

En intervjustudie inom projektet Viaductus

LÄTTLÄST

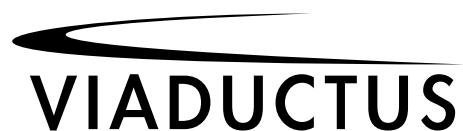
VIADUCTUS

MOOMS
TEATERN

SHAREMUSIC
& PERFORMING ARTS

SKÅNES DANSTEATER

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN
MED
STÖD
FRÅN

(OM)VÄGAR TILL SCENKONSTEN

En intervjustudie inom projektet Viaductus

LÄTTLÄST

Intervjuerna i den här studien är utförda av personer i projektet Viaductus under året 2024.

Rapportförfattare, intervjuer och projektledning: Zofia William Åsenlöf

Rapportförfattare: Céline Henriksson

Intervjuer: Olga Shadura

Grafisk form: Sandra Johansson

Fotografer: Bodil Johansson, David Thibel, Tilo Stengel och Malin Johansson

Bilderna i den här studien är foton från Moomsteatern, Skånes Dansteater och ShareMusic & Performing Arts. Personerna som syns på bilderna är inte dom personer som har blivit intervjuade.

Stort tack till alla konstnärer som delat med sig av sin kunskap.

Sammanfattning av intervjustudien

Detta dokument är en studie som är en del av projektet Viaductus. Under 2024 intervjuade vi scenkonstnärer med funktionsnedsättning. Med scenkonstnär menar vi en person som arbetar med musik, teater eller dans. Vi ville förstå hur dom ser på arbetsmarknaden och sina arbetsvillkor.

Målet är att visa hur det ser ut just nu för den som har en funktionsnedsättning och arbetar med scenkonst. Vi vill också ge förslag på vad som kan förbättras för att fler ska kunna arbeta som scenkonstnärer.

Viaductus är ett treårigt projekt som pågår mellan åren 2023 till 2026. Projektet får pengar från Allmänna Arvsfonden. Viaductus skapas av tre verksamheter som jobbar med scenkonst. Moomsteatern, ShareMusic & Performing Arts och Skånes Dansteater. Vi vill att fler personer med funktionsnedsättning ska kunna jobba som scenkonstnärer.

Resultat av studien

Studien visar att det är svårt för konstnärer med funktionsnedsättning att få jobb. Det beror på normer och fördomar mot personer med funktionsnedsättning. Dom jobb som finns är ofta kopplade till särskilda projekt för personer med funktionsnedsättning.

Det stöd scenkonstnärerna behöver saknas ofta när dom får jobb. Arbetsplatserna och sättet man arbetar på är otillgängliga. Det leder till att scenkonstnärerna blir trötta och riskerar att bränna ut sig.

Scenkonstnärerna upplever att arbetsgivarna saknar kunskap om hur arbetsplatser kan anpassas för att göras med tillgängliga. Dom funderar på om branschen undviker att anställa scenkonstnärer med funktionsnedsättning. Istället för att skaffa mer kunskap väljer dom bort dessa konstnärer.

Det kan vara svårt att få hjälp av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan på det sätt som man behöver. En del upplever att systemen som ska stötta dom istället gör det krångligare att arbeta. Färdtjänst och kollektivtrafik påverkar också deras möjligheter att få och att kunna behålla jobb.

Ansökningsprocesser för kulturstöd och högre utbildning är inte tillgängliga. Det gör det svårare för scenkonstnärerna att konkurrera om jobben.

Förslag på förändringar

Scenkonstnärerna tror att arbetsmarknaden kan bli bättre.

Ett av problemen är att för mycket ansvar ligger på individen, alltså på personen som har en funktionsnedsättning.

Samhället borde skapa tydligare regler och system som stöd för den som behöver det.

Ofta måste scenkonstnärerna själva se till att skapa förändringar på sina arbetsplatser.

Det blir upp till dom själva att se till att arbetsplatsen är tillgänglig och att alla människor runt omkring dom får bättre kunskap om vad tillgänglighet är.

Det skapar merjobb, stress och oro.

Många tycker att arbetsgivarna borde ta mer ansvar för anpassningar.

Då kan scenkonstnärerna fokusera på sitt arbete.

Projektet Viaductus vill visa att möjligheten att arbeta beror på miljön runt omkring.

Om arbetsmiljön inte anpassas blir funktionsnedsättningen ett hinder för att jobba.

Det skapar problem för både individen och samhället.

Branschen behöver förändra sitt sätt att tänka och arbeta.

Projektet menar att lösningen finns i skapandet av konsten.

Förändring kan ske genom att testa, utforska och utveckla.

Projektet hoppas att branschen använder studiens resultat.

Hindren som lyfts fram kan bli möjligheter till förändring.

INNEHÅLL

Inledning.....	sid 5
Upplägg för intervjustudien.....	sid 5
Anställning.....	sid 6
Arbetsmiljö och tillgänglighet.....	sid 6
Problem i arbetsmiljön.....	sid 7
Utbildning och utveckling.....	sid 7
Vem som får jobba och synas på scenen.....	sid 8
Möjligheter och förutsättningar utifrån regelverk.....	sid 9
Andra faktorer som påverkar.....	sid 9
Slutord.....	sid 10

Inledning

Personer med funktionsnedsättning har idag mycket få möjligheter att arbeta med scenkonst. Projektet Viaductus vill ändra på detta. Vi arbetar för att skapa långsiktig förändring.

Vi vill:

- Hjälpa scenkonstnärer att hitta vägar in i yrkeslivet.
- Visa scenkonstbranschen nya arbetssätt och metoder.

För att förändra branschen behövs nya arbetssätt.

Det behövs fler möjligheter att hitta vägar in i branschen.

Vi vet att många inom scenkonsten vill arbeta mer inkluderande.

Men dom vet inte alltid hur dom ska börja.

Det är därför Viaductus har gjort den här undersökningen.

Vi har intervjuat scenkonstnärer med funktionsnedsättningar för att undersöka:

- Vilka hinder och möjligheter dom möter.
- Hur dom har kommit in i branschen och börjat jobba

Det här är en av få studier som har gjorts i Sverige.

Den bygger på intervjuer som gjordes under 2024.

Upplägg för intervjustudien

Undersökningen gjordes genom intervjuer med åtta scenkonstnärer med funktionsnedsättningar.

Konstnärerna har arbetat med teater, dans, musik och skrivande i minst tio år.

Två personer med funktionsnedsättning som vill bli scenkonstnärer intervjuades också.

Svaren från intervjuerna delades in i olika rubriker och ämnen.

Under varje rubrik finns exempel på problem som scenkonstnärerna pratade om i undersökningen.

Rubrikerna är:

- Anställning
- Arbetsmiljö och tillgänglighet
- Utbildning och utveckling
- Vem som får jobba och synas på scenen
- Möjligheter och förutsättningar utifrån regelverk
- Andra faktorer som påverkar

Alla citat som är med i studien är sånt som konstnärerna har sagt.

Anställning

Exempel på problem:

- Anställningarna är ofta korta och kopplade till projekt som är särskilt gjorda för personer med funktionsnedsättning. Projekten är sällan en del av den vanliga verksamheten.
- Att arbeta i projekt eller frilansa leder till osäker ekonomi, oro och stress.
- Scenkonstnärerna saknar stöd och kunskap om branschen. Till exempel vad som är en bra lön och vilka rättigheter man har.

Arbetsmiljö och tillgänglighet

Scenkonstnärer i undersökningen beskriver att dom möter många hinder i sin arbetsmiljö. Dom beskriver att tillgänglighet handlar om flera saker:

Fysiska hinder – Att kunna komma in på scenen och arbeta i lokaler som är anpassade.

Psykosociala hinder – Att bli behandlad med respekt och som en jämlike.

Kommunikativa och kognitiva hinder – Att få stöd i arbetet och tid att förstå information.

Ekonomiska hinder – Att ha råd med hjälpmedel och anpassningar.

Geografiska hinder – Att kunna bo där det finns jobb och ha möjlighet att ta sig till arbetet.

“Det är avgörande att institutionerna är lyhörda. Samtidigt är det viktigt att dom inte rekryterar vem som helst, utan behåller en professionell standard.”

Problem i arbetsmiljön

Konstnärerna berättar att bristerna i arbetsmiljön påverkar deras arbete negativt:

- Högt tempo och stress gör att dom riskerar att bli utmattade.
- Arbetsgivare saknar kunskap om hur dom kan anpassa arbetsmiljön.
- Många undviker att be om stöd för att dom är rädda att verka krångliga.
- Institutioner tar inte ansvar för att göra scenkonsten mer inkluderande.
- Scenkonstnärer förväntas utbilda andra om funktionsnedsättningar istället för att bara få vara konstnärer.

“Jag känner mig som ett misslyckande för att jag inte orkar lika mycket. Men samtidigt så vet jag att det är något fel på hela branschen. Många känner så men det är ingen som gör något åt det.”

Utbildning och utveckling

Exempel på problem:

- Man saknar högre utbildning inom sitt konstområde. Dom flesta har inte ens ansökt till högre utbildning på grund av sin funktionsnedsättning. Dom tror inte att dom skulle bli antagna till någon utbildning på grund av sin funktionsnedsättning.
- Man saknar dom betyg som behövs för att få söka till högskola på grund av anpassad skolgång (det som innan hette särskola).
- Amatörgrupper och andra verksamheter där man kan skapa konst på fritiden är viktigt. Men det är inte säkert att såna verksamheter finns där man bor.
- Kontakter och nätverk är viktiga för att lära sig mer och känna sig trygg i ett yrke.

Vem som får jobba och synas på scenen

Konstnärerna uttrycker att det saknas representation på de svenska scenerna. Alltså att personer med funktionsnedsättning inte jobbar och syns på scenen. Problem som lyfts är bland annat type casting och diskriminering.

Diskriminering handlar om:

- Att man inte får några roller för att man har en funktionsnedsättning.
- Att man inte blir tagen på allvar utan ses som ett välgörenhetsprojekt.

Type casting handlar om:

- Att man får roller bara på grund av att man har en funktionsnedsättning.
- Att man bara erbjuds roller som själv har en funktionsnedsättning. Eller att man får jobb i projekt som har fullt fokus på funktionsnedsättning.

Scenkonstnärernas förslag på förändring:

- Dom intervjuade tycker att man borde sätta upp fler föreställningar med och av scenkonstnärer med funktionsnedsättning. Dom tror att det skulle påverka hur man ser på personer med funktionsnedsättning.
- Dom intervjuade tycker det vore bra om scenkonstnärer med funktionsnedsättning fick jobb där funktionsnedsättningen inte spelar roll. Det visar att olikheter är en naturlig del av samhället.

“Vid stora teatrar ser det fortfarande mycket normativt ut. Personer med funktionsnedsättningar är bara med i specifika projekt och ingår sällan i de ordinarie ensemblerna. Jag önskar att vi hade kommit längre”

Möjligheter och förutsättningar utifrån regelverk

Med regelverk menas funktioner i samhället, så som ersättningar från Försäkringskassan och stöd från Arbetsförmedlingen.

Exempel på problem:

- Reglerna för sjukförsäkring är inte anpassade för oregelbundna jobb och oregelbundna arbetstider.
- Många upplever att det är för svårt att förstå regler och system. Dom känner sig ensamma i att försöka förstå eller att dom blir beroende av andra för att förstå.
- Dom som har funktionsnedsättningar som är onsynliga för omvärlden upplever har svårare att få hjälp och stöd.
- Flera av de intervjuade känner inte till att det finns en särskild arbetsförmedling för kultur och media.

“Personen på arbetsförmedlingen pratade bara med min chef fast mötet handlade om min situation på arbetsplatsen. Det jag upplever! Det jag behöver. Men man pratar inte med mig!”

Andra faktorer som påverkar

Exempel på problem:

- Problem med färdtjänst och kollektivtrafik är återkommande för flera av dom intervjuade.
- Systemet för att söka bidrag för kulturprojekt är inte tillgängligt.

“Jag hade ett fantastiskt jobb som passade mig perfekt. Problemet uppstod med att ta sig från hemmet till arbetsplatsen. Jag ansökte om färdtjänsten men på grund av länsgränserna blev det komplicerat. Det var svårt för mig att ta mig på och av tågen. Det slutade med att jag skadade mig och fick säga upp mig. Jag var så knäckt efter detta.”

Slutord

När funktionsnedsättningen blir ett hinder

Många scenkonstnärer med funktionsnedsättning känner sig som en belastning. Det kan vara på arbetsplatser, hos myndigheter eller i andra sammanhang. Scenkonstnärer kan tro att dom själva är problemet om samhället inte ger rätt stöd. Det påverkar deras självförtroende och gör det svårare att fortsätta med sitt arbete. På det sättet blir funktionsnedsättningen ett hinder för att jobba med scenkonst.

Individberoendet

Många berättar att dom varit beroende av enskilda individer för att ta sig in i kulturbranschen. Det kan vara någon inom vården, någon som själv jobbar med kultur eller en anhörig som har stöttat dem. Att vara beroende av enskilda personer gör att systemet blir sårbart och orättvist. Om det saknas tydliga regler och stöd blir det svårt för fler att ta sig in i branschen.

Arbetsförmåga beror på miljön

Hur mycket en person klarar av att arbeta beror på arbetsmiljön. En otillgänglig arbetsplats gör det svårare att arbeta för alla, men särskilt för någon med en funktionsnedsättning. Många personer med funktionsnedsättning har av olika anledningar svårare att orka lika mycket som andra. En stressig miljö ökar därför risken för utmattning och skador. Därför är det viktigt att arbetsgivare anpassar arbetsplatser så att alla kan jobba.

Konstnärligt arbete och planering

Intervjuerna visar att arbetsmiljön påverkas av hur en produktion planeras. Hur man rekryterar dom som ska jobba är också en viktig faktor för vem som faktiskt kan söka ett arbete. Arbetsgivare och konstnärliga ledare behöver planera för tillgänglighet redan från början. Dom behöver fråga sig: Vad behöver arbetsgruppen och varje individ för att kunna arbeta på bästa sätt? Att arbeta på nya sätt och anpassa produktionen kan göra scenkonsten öppen för fler.

Tillsammans kan vi förändra

För att fler ska kunna arbeta som scenkonstnärer behövs förändringar. Arbetsgivare och andra som påverkar ens arbete måste se hindren och arbeta för lösningar. Viaductusprojektet ser att samarbete över olika branscher och myndigheter är nödvändigt. Det finns kunskap om problemen men det saknas tydliga strukturer för att använda den. Genom samarbete kan fler personer och grupper dela kunskap och skapa lösningar som gör arbetsmarknaden mer tillgänglig för alla.

Vi avslutar med några ord från konstnärerna:

”Det är en process som hela tiden håller på att utvecklas.
Det är så mycket som inte finns som vi måste upptäcka,
som vi måste skapa och producera.
Nya vokabulär att använda och vara i.
Både verbalt och fysiskt och tillsammans med andra.”

”Slutligen, när man arbetar med föreställningar
som rör funktionshinderperspektiv,
borde man våga ta hjälp och be om expertis.”

